

**De Invloed van Pesten, Gepest Worden en Acceptatie door Leeftijdgenoten op
Schoolidentiteit en Sociale Angst**

**Bachelorthesis
Deelopdracht 4
Universiteit Utrecht**

Namen: Desi Penninkhof (5622247), Mara Stuve (5624576), Eline van Rossum (3378675) en Marieke Welmer (5626935)

Subgroep: 2

Onderwerp: De invloed van pesten, gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten op schoolidentiteit en sociale angst

Datum: 19 juni 2015

Instituut: Universiteit Utrecht

Cursus: Thesis Pedagogische Wetenschappen

Cursuscode: 200600042

Eerste beoordelaar: Dr. Q. A. W. Raaijmakers

Tweede beoordelaar: Dr. W. W. Hale

Abstract

This research study focuses on the influence of bullying, victimization and peer acceptance on school identity and social phobia. A total of 574 adolescents in the age of 11 till 15 participated in this study, by filling out a questionnaire concerning these topics. Correlations and regression analyses were pursued to measure the influence of the independent variables on the dependent variables. Results show that bullying, victimization and peer acceptance are significantly correlated with school identity. Victimization however is not significant in the linear multiple regression analysis. These results imply that adolescents, who bully more often or are bullied more often, perceive their school identity more negatively. Adolescents, who are more accepted by their peers, perceive a more positive school identity. The other results on social phobia show that peer acceptance and bullying correlate with social phobia. Victimization neither correlates with social phobia nor has influence on social phobia in the multiple linear regression analysis. Bullying also does not have any influence in the multiple linear regression analysis, which implies that bullying does not influence social phobia, after controlling for victimization and peer acceptance. Peer acceptance accounts for the most of the variance in the regression analysis. This implies that we can state that adolescents, who are accepted by their peers, experience less social phobia. This research also examined whether gender had a moderating effect in the relationship between the independent variables and the dependent variables. Gender had a significant moderating effect on the influence of peer acceptance on social phobia, because this influence was larger in girls.

Keywords: school identity, social phobia, bullying, victimization, peer acceptance

Inleiding

Recentelijk is er veel aandacht voor identiteitsbeleving en sociale angst onder adolescenten. Allereerst is sociale angst wereldwijd een veelvoorkomend probleem onder adolescenten (Burstein et al., 2011; Wittchen & Fehm, 2003). Adolescenten met sociale angst ondervinden hier vaak ernstige gevolgen van (Morris, 2001). Daarnaast denken adolescenten vaak zwart-wit in hun opvattingen wat het risico op pestgedrag vergroot (Edudivers, 2013). Om hen om te leren gaan met de verschillende opvattingen van andere adolescenten, is het van belang om de ontwikkeling van een eigen identiteit te stimuleren op school (Edudivers, 2013). Om het psychisch welzijn van adolescenten te verbeteren is het essentieel om onderzoek te verrichten naar factoren die invloed hebben op sociale angst (Erath, Flanagan, & Bierman, 2007; De Gooi- en Eemlander, 2015) en schoolidentiteit. Hierbij is het belangrijk om de interactie met leeftijdgenoten te betrekken. Zowel de rol van leeftijdgenoten als de interactie met elkaar wordt in de adolescentiefase belangrijker en complexer. Hierdoor beïnvloeden zij mogelijk de ontwikkeling van een schoolidentiteit en dragen daarnaast bij aan de opvallende stijging van sociale angst in de vroege adolescentie (Arnett, 2009). Dit onderzoek richt zich op de invloed van zowel pesten, gepest worden als van acceptatie door leeftijdgenoten op sociale angst en schoolidentiteit bij Nederlandse adolescenten die in het eerste of tweede jaar van HAVO/VWO zitten.

Schoolidentiteit

Schoolidentiteit is het beeld dat een adolescent over zichzelf heeft op school. Hieronder valt de mate waarin hij zichzelf waardevol vindt in de school context (Van Hoof & Raaijmakers, 2002), de mate waarin hij zich verbonden voelt met docenten en leeftijdgenoten en de betrokkenheid die hij voelt tot schoolse activiteiten (Whiteside-Mansell et al., 2014). Tijdens de schoolfase gaan adolescenten zich binden aan sociale verplichtingen waardoor deze fase een belangrijk, zo niet het belangrijkste, domein is (Lannegrand-Willems & Bosma, 2006). Op school moeten adolescenten voor het eerst verantwoordelijke keuzes maken. Door het maken van deze keuzes ontwikkelt de adolescent zich steeds meer tot een individu met een eigen identiteit. Daarnaast kan school als een belangrijke brug worden gezien tussen de sociale omgeving van een adolescent en zijn eigen leefwereld (Van Hoof & Raaijmakers, 2002; Lannegrand-Willems & Bosma, 2006). Er is geen onderzoek bekend over verschillen in schoolidentiteit bij jongens en meisjes.

Sociale angst

Sociale angst verwijst naar de symptomen van een sociale angststoornis. Een sociale angststoornis is de pathologische vorm van sociale angst. In dit onderzoek wordt

bij de beschrijving van de symptomen van een sociale angststoornis de definitie van de DSM-IV-TR aangehouden. Hierin wordt sociale angst gekenmerkt door intense angst om negatief beoordeeld te worden door anderen in een sociale omgeving. Een ander kenmerk is het vermijden van sociale situaties die angst oproepen. Dit zijn situaties waarin de persoon in contact komt met vreemden, moet presteren of situaties waarin anderen de persoon kritisch kunnen beoordelen (American Psychiatric Association, 2000).

Deze sociale beoordeling krijgt een belangrijke rol in de adolescentiefase. Enerzijds vormen adolescenten een zelfbewustzijn waarmee de zorgen over de beoordeling van anderen toeneemt, anderzijds spelen sociale interacties en vriendschappen met leeftijdgenoten een centrale rol tijdens de adolescentiefase (Bennet, geciteerd in Wittchen & Fehm, 2003; Crozer & Burnham, geciteerd in Wittchen & Fehm, 2003; Morin et al., 2011). Hierdoor lopen adolescenten een significant verhoogd risico op de ontwikkeling van sociale angst (Arnett, 2009; Beesdo, Knappe, & Pine, 2009) waarbij de prevalentie in de vroege adolescentie het hoogst is (Beesdo et al., 2007; Beesdo et al., 2009; Burstein et al., 2011; Mancini, Van Ameringen, Bennett, Patterson, & Watson, 2005; Wittchen & Fehm, 2003). Burstein en collega's (2011) en Beesdo en collega's (2009) geven aan dat circa 8% van de adolescenten sociale angst ervaart. Essau, Conradt en Petermann (2000) noemen een lager percentage van 2%.

Veelvuldig onderzoek toont aan dat meisjes significant meer sociale angst ervaren dan jongens (Costello, Mustillo, Erkanli, Keeler, & Angold, 2003; García-López, Olivares, Hidalgo, Beidel, & Turner, 2001; Nishina, Juvonen, & Witkow, 2005; Ranta et al., 2007; Storch, Masia-Warner, Dent, Roberti, & Fisher, 2004). Daar tegenover hebben diverse bronnen geen significant verschil tussen jongens en meisjes gevonden bij sociale angst (Burstein et al., 2012, Canino et al., 2004; Ranta, Kaltiala-Heino, Rantanen, & Marttunen, 2009).

Pesten

Pesten wordt gedefinieerd als een negatieve bewuste actie gericht op het veroorzaken van fysieke en psychologische schade bij personen die zwakker en kwetsbaarder zijn (Gini, 2007). Het pestgedrag kan zowel fysiek (zoals slaan, schoppen), verbaal (zoals uitschelden, bedreigen) als relationeel (zoals roddelen, buiten sluiten) van aard zijn (Wang, Iannotti, & Nansel, 2009). Uit verschillende studies blijkt dat 10% tot 25% van de schoolkinderen betrokken is bij pesten (Hawkins, Pepler & Craig, 2001; Veenstra et al., 2005).

Pesten vindt het meeste plaats op school (Gini, 2007) en wordt steeds meer beschouwd als een sociaal proces waarmee de pester een sociale status probeert te verwerven of te behouden. De studie van Hawkins en collega's (2001) toont dan ook aan

dat bij 88% van de pestincidenten leeftijdgenoten aanwezig zijn, die de sociale status van de pester bepalen.

Divers onderzoek toont aan dat jongens vaker pesten dan meisjes (Craig et al., 2009; Espelage & Holt, 2001; Houbre, Tarquinio, Thuillier, & Hergott, 2006; Juvonen, Graham & Schuster, 2003). Jongens pesten door fysieke agressie te gebruiken, meisjes gebruiken verbale en indirecte agressie (Gini, 2007; Scheithauer, Hayer, Petermann, Jugers, 2009; Smith, Cowie, Olafsson, Liefhoofge, 2002; Wang et al., 2009). Het relationele pestgedrag van meisjes wordt nog niet altijd meegenomen in onderzoek naar pesten, wat een mogelijke verklaring kan zijn voor het feit dat uit onderzoeken blijkt dat jongens vaker pesten dan meisjes.

Gepest worden

Een definitie die Sweeting en West (2001) geven voor gepest worden, is het over een langere periode herhaaldelijk blootgesteld worden aan pestgedrag van één of meer leeftijdgenoten. Iemand die gepest wordt, kan bijvoorbeeld uitgescholden, geplaagd, geslagen, geschopt en/of buitengesloten worden (Kyriakides, Kaloyirou, & Lindsay, 2006). Uit verschillende onderzoeken blijkt dat rond de 10% van de adolescenten slachtoffer is van pestgedrag (Brunstein-Klomek, Marroco, Kleinman, Schonfeld, & Gould, 2007; Juvonen et al., 2003). Uit verschillende onderzoeken blijkt dat jongens vaker gepest worden dan meisjes (Coleman, & Byrd, 2003; Grills, & Ollendick, 2002; Juvonen et al., 2003; Peets, & Kikas, 2006; Verkuyten, & Thijs, 2001). Daarentegen blijkt uit onderzoek van Craig en collega's (2009) dat meisjes meer gepest worden dan jongens. Tenslotte tonen resultaten van Scholte, Engels, Haselager en De Kemp (2004) aan dat er geen significant verschil bestaat tussen jongens en meisjes bij gepest worden.

Acceptatie door leeftijdgenoten

Acceptatie door leeftijdgenoten is de mate waarin een adolescent zich sociaal aanvaard voelt door zijn leeftijdgenoten (De Bruyn, Cillessen, & Wissink, 2010). Daarbij noemen DeWall en Bushman (2011) het continuüm van getolereerd worden tot het opbouwen van een hechte vriendschap. Kenmerken die duiden op acceptatie door leeftijdgenoten zijn of de adolescent gemakkelijk vrienden maakt, geliefd is, erbij hoort, populair is en aardig gevonden wordt (De Bruyn et al., 2009; DeWall & Bushman, 2011; Oberle, Schonert-Reichl, & Thomson, 2009).

In de adolescentiefase gaan adolescenten meer om met leeftijdgenoten waardoor de mate van acceptatie belangrijker voor hen wordt. Uit onderzoek van De Bruyn en collega's (2010) blijkt dat er geen significant verschil is in hoe jongens en meisjes geaccepteerd worden door leeftijdgenoten. Dit contrasteert met de resultaten uit het onderzoek van Oberle en collega's (2010), waarbij bevestigd wordt dat er wel

sekseverschillen zijn in geaccepteerd worden door leeftijdgenoten. Meisjes worden meer geaccepteerd door leeftijdgenoten als ze meer medeleven tonen en een positieve houding hebben ten opzichte van anderen. Jongens worden meer geaccepteerd door leeftijdgenoten als ze minder angst ervaren en minder medeleven tonen (Oberle et al., 2010).

Pesten en schoolidentiteit

Adolescenten die vaker pesten hebben een negatiever beeld over zichzelf op school (Houbre et al., 2006; Kaukiainen et al., 2002). De studie van Houbre en collega's (2006) toont aan dat adolescenten die pesten een negatievere identiteit hebben dan adolescenten die niet pesten. Echter, hebben adolescenten die pesten een meer positieve identiteit dan adolescenten die gepest worden en adolescenten die zowel pesten als gepest worden. Concluderend toont deze studie aan dat pesten een negatieve invloed heeft op het zelfconcept en zelfwaardering, twee domeinen die zij beschouwen als onderdeel van identiteit. Ander onderzoek bevestigt dat adolescenten die pesten een lagere zelfwaardering vertonen dan leeftijdgenoten die niet pesten, waarbij de zelfwaardering verder afneemt naarmate de frequentie van het pestgedrag toeneemt (O'Moore & Kirkham, 2001). Op basis van de resultaten uit voorgaande onderzoeken wordt verwacht dat pesten een sterke negatieve invloed heeft op schoolidentiteit.

Gepest worden en schoolidentiteit

Naar de invloed van gepest worden op schoolidentiteit is geen specifiek onderzoek gedaan. Veel onderzoeken richten zich op emotioneel welbevinden (Houbre et al., 2006). Emotioneel welbevinden kan gezien worden als een onderdeel van identiteit. Onderdelen van emotioneel welbevinden zijn onder andere zelfbeeld, geluk en zelfvertrouwen. Zo blijkt uit het onderzoek van Houbre en collega's (2006) dat jongeren die gepest worden veel minder zelfvertrouwen hebben dan jongeren die niet gepest worden. Uit de resultaten van het onderzoek van Verkuyten en Thijs (2001) blijkt echter dat een lagere zelfwaardering een gevolg is van gepest worden maar dat gepest worden ook een oorzaak kan zijn voor een lagere zelfwaardering. In dit onderzoek wordt verwacht dat gepest worden een negatieve invloed heeft op schoolidentiteit.

Acceptatie door leeftijdgenoten en schoolidentiteit

Identiteit wordt mede vormgegeven door de sociale interacties en acceptatie van leeftijdgenoten binnen de vriendengroep waar de adolescent bij hoort (Duffy & Nesdale, 2009; Jones, Haslam, York & Ryan, 2008; Ojala & Nesdale, 2004;). Adolescenten identificeren zich door zichzelf te spiegelen aan de groep waarin ze zich bevinden. Bepaalde gedragingen en groepsnormen worden binnen de vriendengroep geaccepteerd

of afgewezen. Het vervolgens afzetten van de eigen vriendengroep tegen andere groepen creëert een gevoel van eigenwaarde en zelfvertrouwen (Gini, 2007). Andere studies concluderen ook dat er invloed is van acceptatie door leeftijdgenoten op het sociaal en emotioneel welzijn van een persoon (Oberle et al., 2010; Rubin, Bukowski, & Parker, 2006). Zo zorgt acceptatie door leeftijdgenoten ervoor dat het emotioneel welbevinden vergroot wordt, er meer prosociale waarden worden geïntegreerd in de persoon en een positiever zelfbeeld wordt ontwikkeld. In dit onderzoek wordt verwacht dat acceptatie door leeftijdgenoten een positieve invloed heeft op schoolidentiteit.

Pesten en sociale angst

Diverse onderzoeken tonen aan dat pesters minder sociale angst vertonen dan hun leeftijdgenoten die gepest worden of die zowel gepest worden als zelf pesten (Benedict, Vivier, & Gjelsvik, 2015; Espelage & Holt, 2001). Juvonen en collega's (2003) laten in hun onderzoek bovendien zien dat adolescenten die pesten minder sociale angst ervaren dan adolescenten die niet betrokken zijn bij pestgedrag. Als mogelijke verklaring suggereren Juvonen en collega's (2003) dat adolescenten die pesten psychologisch sterker zijn dan klasgenoten en een hogere sociale status hebben. Op basis van deze resultaten wordt verwacht dat pesten een sterke negatieve invloed heeft op sociale angst.

Gepest worden en sociale angst

Storch en collega's (2004) hebben de relatie tussen gepest worden en sociale angst onderzocht bij een steekproef van meisjes tussen de 13 en 17 jaar. Hieruit blijkt dat 22% van de slachtoffers angst ervaart voor een negatieve evaluatie door leeftijdgenoten en 21% van de meisjes sociale situaties vermijdt. Overkoepelend blijkt dat één op de vijf adolescenten die gepest wordt, sociale angst ervaart. Dit wordt bevestigd in onderzoek van Swearer, Song, Cary, Eagle en Mickelson (2001). In dit onderzoek wordt verwacht dat gepest worden een sterke positieve invloed heeft op sociale angst.

Acceptatie door leeftijdgenoten en sociale angst

Uit divers onderzoek blijkt dat hoe minder een adolescent zich geaccepteerd voelt door leeftijdgenoten, hoe meer sociale angst deze adolescent ervaart (Erath et al., 2007; Tillfors, Persson, Willén, & Burk, 2012). Wanneer adolescenten zich niet of weinig geaccepteerd voelen door leeftijdgenoten, vormen zij negatieve verwachtingen over sociale situaties in de toekomst. Deze negatieve verwachtingen verergeren sociale angst bij de adolescent (Tillfors et al., 2012). La Greca en Harrison (2010) bevestigen dat adolescenten met een hogere acceptatie door leeftijdgenoten, minder sociale angst

ervaren. In dit onderzoek wordt verwacht dat acceptatie door leeftijdgenoten een sterke negatieve invloed heeft op sociale angst.

Pesten en acceptatie door leeftijdgenoten

Nederlands onderzoek van Dijkstra, Lindenberg en Veenstra (2008) onder adolescenten toont aan dat pesten significant sterk negatief samenhangt met acceptatie door leeftijdgenoten. Deze negatieve samenhang wordt bevestigd in onderzoek van Goossens, Olthof en Dekker (2006). Onderzoek van De Bruyn en collega's (2010) laat zien dat pesten geassocieerd wordt met lage levels van acceptatie door leeftijdgenoten. In eerder onderzoek vonden Dijkstra, Lindenberg en Veenstra (2007) ook een negatieve samenhang tussen pesten en acceptatie, echter bleek het verband in dit onderzoek niet significant. In dit onderzoek wordt een sterke negatieve samenhang verwacht tussen pesten en acceptatie door leeftijdgenoten.

Gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten

Jensen-Cambell en collega's (2002) rapporteren een negatieve samenhang tussen acceptatie door leeftijdgenoten en gepest worden. Daarnaast bleken adolescenten met een lage mate van acceptatie door leeftijdgenoten, een verhoogd risico te lopen om gepest te worden. In ander onderzoek worden soortgelijke significante resultaten gevonden. Daaruit blijkt dat wanneer een adolescent geaccepteerd wordt binnen de groep, de kans om gepest te worden aanzienlijk verminderd (Buhs, Ladd & Herald, 2006). Slachtoffers van pesten hebben vaak het gevoel minder bij een groep te horen (Cassidy, 2009) en ze hebben vaak minder vriendschappen. In dit onderzoek wordt een sterke negatieve samenhang verwacht tussen gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten.

Pesten en gepest worden

Diverse onderzoeken maken onderscheid tussen drie verschillende groepen: pesters, slachtoffers en de gecombineerde groep slachtoffers/pesters (Juvonen, et al., 2003; Solberg, Olweus & Endresen, 2007). Pesten en gepest worden blijken nauw met elkaar samen te hangen (Pouwelse, Bolman & Lodewijkx, 2011; Scholte et al., 2004). Uit het onderzoek van Juvonen en collega's (2003) onder 11 en 12-jarigen blijkt dat 7% pest, 9% gepest wordt en 6% zowel slachtoffer als pester is. In dit onderzoek wordt verwacht dat er een positieve samenhang is tussen pesten en gepest worden.

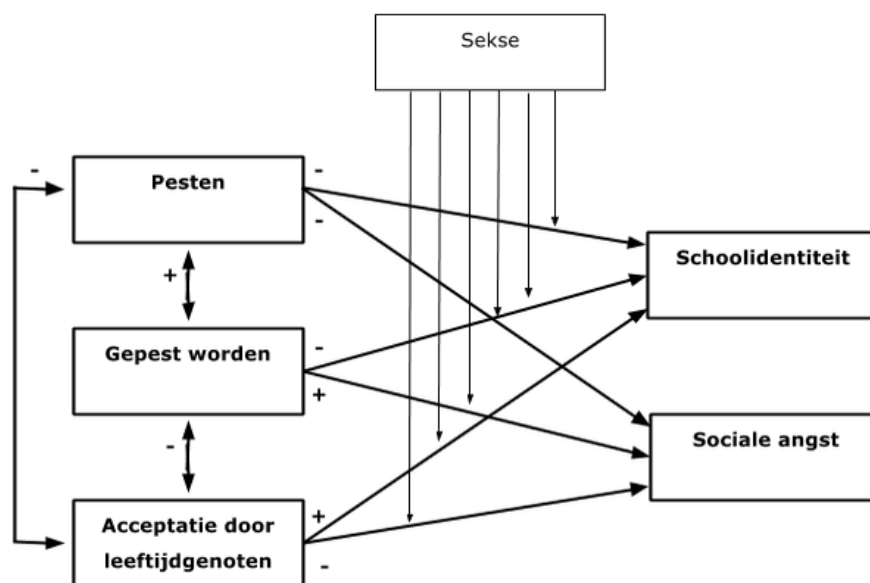
Het huidige onderzoek

In dit onderzoek wordt onderzocht wat de invloed is van pesten, gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten op sociale angst en schoolidentiteit. In het model

wordt via een pijlschema nader toegelicht wat de verwachte afzonderlijke invloeden zijn van pesten, gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten op schoolidentiteit en sociale angst. In dit onderzoek wordt geëxploreerd of deze invloeden gemodereerd worden door sekse.

Figuur 1. Model verwachte relaties

Figuur 1. Pijlschema met Verwachte Relaties tussen Pesten, Gepest Worden, Acceptatie door Leeftijdgenoten, Schoolidentiteit en Sociale Angst

Methode

Steekproef

Aan het huidige onderzoek hebben 586 adolescenten in de leeftijd van 11 tot 16 jaar mee gedaan. Door een uitval van 12 adolescenten zijn 574 adolescenten uiteindelijk gebruikt voor de analyses en de resultaten. Hiervan zijn 47,6% jongens en 52,4% meisjes. Gebaseerd op de peildatum van 31 december 2014 is de gemiddelde leeftijd van de adolescenten 12,71 jaar, met een standaardafwijking van 0,75. Deze adolescenten zijn afkomstig van 19 verschillende scholen en zitten in een eerste- of tweedejaars HAVO en/of VWO klas. De 19 scholen zijn benaderd via een selecte gemakssteekproef. Zowel scholen in de woonomgeving als oude middelbare scholen van de onderzoekers zijn benaderd.

Onderzoeksinstrumenten

Schoolidentiteit. *Spatial Continuity of Identity Questionnaire* (SCIQ; Van Hoof, 1997; Van Hoof 1999; Van Hoof & Raaijmakers, 2002). Met behulp van de SCIQ wordt persoonlijke identiteit gemeten. Persoonlijke identiteit kan onderverdeeld worden in algemene persoonlijke identiteit en domeingebonden persoonlijke identiteit. Bij

algemene persoonlijke identiteit wordt geen koppeling gemaakt naar een specifieke context waar de adolescent zich in bevindt. Bij domeingebonden persoonlijke identiteit wordt dit wel gedaan. Hierbij wordt verwezen naar het verhaal dat een persoon van zichzelf heeft in een bepaalde context: thuis, op school en in de vrije tijd. Een hoge score betekent dat de adolescent een positieve beleving heeft over zichzelf als persoon, over het algemeen of binnen een specifieke context. Een lage score verwijst naar een negatieve beleving over zichzelf als persoon.

De SCIQ bestaat uit tachtig items die verdeeld zijn over de algemene identiteit en de drie verschillende domeingebonden identiteiten (school, thuis en vrije tijd). Elk van deze vier onderdelen wordt ingevuld met behulp van twintig semantische differentialen, met antwoordcategorieën variërend van 'zo ben ik helemaal niet' tot 'zo ben ik helemaal' op een 7-punts Likertschaal. Voor iedere respondent wordt een schoolidentiteit score berekend en het gemiddelde op de twintig in dezelfde richting gecodeerde items van de schaal. De van de SCIQ afgeleide identiteitsscores lijken te voldoen aan verschillende validiteitseisen getuige de matige tot sterke verbanden met diverse criteriumvariabelen (Van Hoof, 1997; Van Hoof, 1999; Dunkel, 2005; Van Goethem et al., 2012). De gerapporteerde betrouwbaarheden variëren tussen .75 en .90 (Cronbach's alpha). In dit onderzoek is de betrouwbaarheid van de schaal schoolidentiteit .80 (Cronbach's alpha).

Sociale angst. Sociale angst wordt gemeten met de subschaal 'sociale fobie' van de *Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders* (SCARED-NL; Muris, Bodden, Hale, Birmaher, & Mayer, 2007). Sociale angst wordt gemeten met vier items. De items zijn vormgegeven als uitspraken waarbij ieder item een symptoom van sociale fobie representeert. Per item geeft de respondent aan in hoeverre hij of zij het symptoom ervaart middels een 3-puntsschaal. Deze bevat een ordinale antwoordschaal met de categorieën 'nooit of bijna nooit', 'soms' en 'vaak'. Voor iedere respondent wordt een sociale angst score berekend als de gemiddelde score op de vier in dezelfde richting gecodeerde items van de schaal.

Volgens Begeer en Albrecht (2014) beoordeelt COTAN de betrouwbaarheid van de SCARED-NL met een voldoende. Daarnaast beoordeelt COTAN de begripsvaliditeit als goed en de criteriumvaliditeit als voldoende. Voor alle beoordelingen geldt dat zij betrekking hebben op de totaalscore van de SCARED-NL, en niet specifiek op de subschalen voor DSM-stoornissen gerelateerde angsten. In dit onderzoek is de betrouwbaarheid van deze schaal .81 (Cronbach's alfa).

Pesten en gepest worden. De *Olweus Bully/Victim Questionnaire* [OBVQ], ontwikkeld door Olweus in 1989, meet of kinderen pesten of gepest worden op school. Fysieke, verbale, indirecte, racistische en seksuele vormen van pesten worden gebruikt in de vragenlijst. De vragenlijst bestaat totaal uit 48 items en is onderverdeeld in 24 items voor pesten en 24 items voor gepest worden. De adolescenten worden gevraagd

of het pesten of het gepest worden in de afgelopen drie maanden heeft plaatsgevonden. Dit wordt ingevuld op een 5-puntsschaal met de antwoordcategorieën 'nooit', '1 of 2 keer', 'elke maand', '1 keer per week' en 'vaker per week'. Voor iedere respondent wordt een score voor pesten en voor gepest worden berekend als het gemiddelde op de 24 in dezelfde richting gecodeerde items van de subschaal.

Uit het onderzoek van Kyriakides, Kaloyirou en Lindsay (2006) blijkt dat de vragenlijst betrouwbaar en valide is. Interne consistentie en test-hertestbetrouwbaarheid worden in verschillende steekproeven als voldoende beoordeeld, met een Cronbach's Alpha hoger dan .80. In dit onderzoek was de betrouwbaarheid van de hele schaal .90 en van de subschalen 'gepest worden' .88 en 'pesten' .84 (Cronbach's alpha).

Acceptatie door leeftijdgenoten. Acceptatie door leeftijdgenoten wordt gemeten met een combinatie van subschalen van de Competentie Belevingsschaal voor Adolescenten (CBSA) en de School VragenLijst (SVL). *De Competentie Belevingsschaal voor Adolescenten* (CBSA; Treffers et al., 2004) is een vragenlijst voor adolescenten. De CBSA heeft een subschaal 'sociale acceptatie' die gebruikt is voor het opstellen van de vragenlijst van dit onderzoek. Van de vijf items binnen deze subschaal zijn er vier gebruikt. Twee items komen zo sterk met elkaar overeen dat één item daarvan niet in de vragenlijst is opgenomen.

De definitie van de subschaal sociale acceptatie wordt beschreven als de acceptatie door mede adolescenten. "In de items wordt gevraagd hoe populair de betrokkene zich acht, en of hij aardig wordt gevonden" (Treffers et al., 2004). De antwoordcategorieën van de CBSA zijn voor dit onderzoek veranderd. Er is gekozen voor een schaal met drie antwoordcategorieën namelijk: 'helemaal waar voor mij', 'beetje waar voor mij' en 'niet waar voor mij'. De CBSA bevat maar twee antwoordcategorieën. Om te voorkomen dat vragen niet worden ingevuld omdat geen van beide antwoordalternatieven echt van toepassing wordt geacht, is er voor gekozen om de antwoordcategorieën aan te passen.

COTAN heeft de betrouwbaarheid van de CBSA met voldoende beoordeeld. De begripvaliditeit is met goed beoordeeld. Naar de criteriumvaliditeit is geen onderzoek gedaan (Treffers et al., 2004).

SchoolVragenLijst voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs (SVL; Smits & Vorst, 2008). Er is gebruik gemaakt van de subschaal 'sociaal aanvaard voelen' van de SVL. Sociaal aanvaard voelen wordt gedefinieerd als "de mate waarin de leerling zegt zich aanvaard te voelen door klasgenoten/medeleerlingen en met klasgenoten een goede relatie te hebben" (Smits & Vorst, 2008).

Vanwege de beperkte beschikbare ruimte binnen de enquête is er voor gekozen om een verkorte schaal van de subschaal 'sociaal aanvaard voelen' te gebruiken en deze

bestaat uit 6 items (van de oorspronkelijke 16 items van deze schaal). Tevens zijn bij dit instrument de antwoordcategorieën aangepast tot dezelfde categorieën als bij de CBSA zodat er één geheel ontstaat. De betrouwbaarheid van de SVL volgens COTAN is voldoende beoordeeld, de begripsvaliditeit goed en de criteriumvaliditeit is als onvoldoende beoordeeld (Smits & Vorst, 2008). De 10 gekozen items van de CBSA en van de SVL vormen in dit onderzoek samen het meetinstrument voor de variabele 'acceptatie door leeftijdgenoten'. Voor iedere respondent wordt een score voor sociale acceptatie berekend als het gemiddelde op de 10 in dezelfde richting gecodeerde items van de schaal. In dit onderzoek was de betrouwbaarheid van deze schaal .83 (Cronbach's alpha).

Analyse

Voor de data-analyse wordt gebruik gemaakt van verschillende statistische technieken. De relaties tussen de onafhankelijke variabelen worden berekend aan de hand van correlatiecoëfficiënten. Daarnaast worden ook de correlaties tussen de onafhankelijke variabelen en de afhankelijke variabelen berekend. Om de algemene onderzoeksvragen te beantwoorden wordt een multiple regressie analyse uitgevoerd. Ook het moderatie effect wordt getoetst aan de hand van de multipele regressies. Dit wordt gedaan door eerst de multipele regressie bij de jongens te doen en daarna bij de meisjes.

Resultaten

Beschrijvende statistieken

In tabel 1 zijn het aantal respondenten, de gemiddelden en de standaarddeviaties voor de afhankelijke en de onafhankelijke variabelen te zien. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de gehele steekproef en gesplitst voor jongens en meisjes. Enkel voor het moderatie effect van sekse bij de multipele regressie zijn jongens en meisjes gescheiden. Voor de overige analyses zijn de gemiddelde totaalscores gehanteerd. Wanneer er gekeken wordt naar de totaal gemiddelden, dan werd schoolidentiteit door de respondenten gemiddeld als redelijk positief ervaren. Sociale angst werd bijna nooit tot soms ervaren. Gemiddeld gaven de respondenten aan in de afgelopen drie maanden vrijwel nooit gepest te hebben. Tevens gaven zij aan in de afgelopen 3 maanden vrijwel nooit gepest te zijn. De respondenten voelden zich een beetje tot helemaal geaccepteerd door hun leeftijdgenoten.

Tabel 1

Beschrijvende Statistieken (Ntotaal=574, Njongens=273, Nmeisjes=301)

	<i>M (SD)</i>		
	Totaal	Jongens	Meisjes
Schoolidentiteit (Y)	5.25 (.70)	5.37 (.62)	5.51 (.75)
Sociale angst (Y)	1.83 (.54)	1.67 (.51)	1.68 (.57)
Pesten (X)	0.10 (.19)	0.14 (.23)	0.19 (.14)
Gepest worden (X)	0.24 (.30)	0.24 (.28)	0.24 (.32)
Acceptatie door leeftijdgenoten (X)	2.48 (.36)	2.54 (.29)	2.60 (.41)

Correlaties tussen variabelen

Er zijn Pearson correlaties uitgevoerd om de samenhang tussen de verschillende onafhankelijke variabelen te berekenen en om de samenhang tussen de onafhankelijke en de afhankelijke variabelen te berekenen. De correlatie tussen acceptatie door leeftijdgenoten en schoolidentiteit toont een groot effect aan. Zowel de correlatie tussen pesten en schoolidentiteit als de correlatie tussen gepest worden en schoolidentiteit toont een klein effect aan. De correlatie tussen acceptatie door leeftijdgenoten en sociale angst toont een medium effect aan. De correlatie tussen eveneens pesten als gepest worden en sociale angst zijn verwaarloosbaar klein. Zowel de correlatie tussen gepest worden en pesten als de correlatie tussen gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten toont een medium effect aan.

Tabel 2

Correlaties tussen Variabelen

	Schoolidentiteit	Sociale angst	Pesten	Gepest worden	Acceptatie door leeftijdgenoten
Schoolidentiteit	-				
Sociale angst		-			
Pesten	-.17*	-.09*	-		
Gepest worden	-.21*	.03	.39*	-	
Acceptatie door leeftijdgenoten	.56*	-.31*	.00	-.32*	-

Note. * $p < .05$.

De invloed van pesten, gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten op schoolidentiteit

Om de invloed van pesten, gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten op schoolidentiteit te meten, is een multiple lineaire regressieanalyse uitgevoerd. De resultaten hiervan zijn te zien in tabel 3.

Tabel 3

Multiple Lineaire Regressie Analyse met Voorspellers Pesten, Gepest Worden en Acceptatie door Leeftijdgenoten op Schoolidentiteit

Model	<i>B</i>	<i>SEB</i>	95 % CI	β	<i>p</i>
Totaal (<i>N</i> =574)					
Pesten	-.55	.11	[-.77, -.33]	-.19	<.001
Gepest worden	.11	.08	[-.06, .28]	.05	.193
Acceptatie door leeftijdgenoten	1.11	.07	[.97, 1.24]	.57	<.001
Jongens (<i>N</i> =273)					
Pesten	-.57	.12	[-.81, -.33]	-.28	<.001
Gepest worden	.16	.12	[-.08, .39]	.08	.202
Acceptatie door leeftijdgenoten	.95	.12	[.72, 1.19]	.44	<.001
Meisjes (<i>N</i> =301)					
Pesten	-1.08	.28	[-1.63, -.53]	-.20	<.001
Gepest worden	.15	.12	[-.09, .38]	.07	.217
Acceptatie door leeftijdgenoten	1.12	.09	[.95, 1.30]	.62	<.001

Note. CI = confidence interval.

Model 1. R^2 totaal = .34, $p < .001$. R^2 jongens = .26, $p < .001$. R^2 meisjes = .39, $p < .001$.

Het effect van pesten, gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten op schoolidentiteit. Het totale model verklaarde 34% van de variantie in schoolidentiteit, $R^2 = .34$, adjusted $R^2 = .34$, $F(3,570) = 97.51$, $p < .001$. Dit betekent dat de onafhankelijke variabelen samen een groot effect hebben op schoolidentiteit. Wanneer je kijkt naar de afzonderlijke invloed van de onafhankelijke variabelen op schoolidentiteit, staat *B* voor het effect van een variabele wanneer de andere variabelen constant worden gehouden. Verwacht wordt dat pesten een sterke negatieve invloed heeft op schoolidentiteit. Daarnaast wordt verwacht dat gepest worden een sterke, negatieve invloed heeft op schoolidentiteit. Ten slotte wordt verwacht dat acceptatie door leeftijdgenoten een sterke, positieve invloed heeft op schoolidentiteit.

Uit de analyse, zoals te zien is in tabel 2, bleek dat de onafhankelijke variabele acceptatie door leeftijdgenoten de meest invloedrijke voorspeller was voor schoolidentiteit. Aan de hand van de gestandaardiseerde regressiecoëfficiënt (β) kon geconstateerd worden dat acceptatie door leeftijdgenoten een groot effect had. Hierna volgde pesten met een klein effect. Gepest worden, gecorrigeerd voor de effecten van de overige modelvariabelen, bleek uit de analyse geen effect meer te hebben op schoolidentiteit. Concluderend kan gesteld worden dat adolescenten die zich meer geaccepteerd voelen door leeftijdgenoten, een positievere schoolidentiteit hebben. Daarnaast kan met enige voorzichtigheid gezegd worden dat hoe meer adolescenten pesten hoe negatiever hun schoolidentiteit is. Uit de analyse bleek, tegen verwachting in, dat gepest worden geen invloed meer had op schoolidentiteit.

Sekse verschillen in het effect van pesten, gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten op schoolidentiteit. We spreken van een moderatie effect wanneer de ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënt (B) van de jongens buiten de betrouwbaarheidsintervallen van de meisjes vallen en vice versa. Zoals te zien in tabel 2 vielen de ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënten van de jongens binnen de betrouwbaarheidsintervallen van de meisjes en andersom. Er is echter één uitzondering bij de variabele pesten, waarbij de regressiecoëfficiënt van de jongens binnen het betrouwbaarheidsinterval van de meisjes viel, maar waarbij de regressiecoëfficiënt van de meisjes wel buiten het betrouwbaarheidsinterval van de jongens viel. Omdat niet beide regressiecoëfficiënten buiten elkaars betrouwbaarheidsinterval vielen, is er geen sprake van een moderatie-effect. In zijn totaliteit is er in het model van schoolidentiteit geen sprake van een moderatie-effect van sekse. Hetgeen betekent dat er geen sekse verschillen zijn in het effect van pesten, gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten op schoolidentiteit, dus dat het effect hetzelfde is voor zowel jongens als meisjes.

De invloed van pesten, gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten op sociale angst

Om de invloed van pesten, gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten op sociale angst te meten, is een multiple lineaire regressieanalyse uitgevoerd. De resultaten hiervan zijn te zien in tabel 4.

Tabel 4

Multiple Lineaire Regressie Analyse met Voorspellers Pesten, Gepest Worden en Acceptatie door Leeftijdgenoten op Sociale Angst

Model	<i>B</i>	<i>SEB</i>	95 % <i>CI</i>	β	<i>p</i>
Totaal (<i>N</i> =574)					
Pesten	-.17	.10	[-.37, .02]	-.07	.087
Gepest worden	-.07	.08	[-.22, .08]	-.04	.344
Acceptatie door leeftijdgenoten	-.49	.06	[-.61, -.36]	-.33	<.001
Jongens (<i>N</i> =273)					
Pesten	-.19	.11	[-.41, .03]	-.11	.097
Gepest worden	.11	.11	[-.11, .33]	.07	.337
Acceptatie door leeftijdgenoten	-.29	.11	[-.51, -.08]	-.17	.008
Meisjes (<i>N</i> =301)					
Pesten	-.12	.25	[-.60, .37]	-.03	.637
Gepest worden	-.20	.11	[-.41, .00]	-.12	.054
Acceptatie door leeftijdgenoten	-.56	.08	[-.72, -.40]	-.41	<.001

Note. *CI* = confidence interval.

Model 1. R^2 totaal = .11, $p < .001$. R^2 jongens = .04, $p < .001$. R^2 meisjes = .15, $p < .001$.

Het effect van pesten, gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten op sociale angst. Het totale model verklaarde 11% van de variantie in sociale angst, $R^2 = .11$, adjusted $R^2 = .10$, $F(3,570) = 22.85$, $p < .001$. Dit betekent dat de onafhankelijke variabelen samen een klein effect hebben op sociale angst.

Wanneer je kijkt naar de afzonderlijke invloed van de onafhankelijke variabelen op sociale angst, staat *B* voor het effect van een variabele wanneer de andere variabelen constant worden gehouden. Verwacht wordt dat er een negatieve invloed is van pesten op sociale angst. Daarnaast wordt verwacht dat gepest worden een sterke, positieve invloed op sociale angst heeft. Ten slotte wordt verwacht dat acceptatie door leeftijdgenoten een sterke, negatieve invloed op sociale angst heeft.

Zoals te zien in tabel 3, is de onafhankelijke variabele acceptatie door leeftijdgenoten de meest invloedrijke voorspeller voor sociale angst. Uit de gestandaardiseerde regressiecoëfficiënt (β) bleek dat dit een middelmatig effect was. De variabelen pesten en gepest worden, gecorrigeerd voor de effecten van de overige modelvariabelen, bleken uit de analyse geen effect te hebben op sociale angst.

Concluderend kan gesteld worden dat adolescenten die zich meer geaccepteerd voelen door leeftijdgenoten, minder sociale angst hebben. Uit de analyse blijkt, tegen de verwachting in, dat pesten en gepest worden (gecorrigeerd voor de effecten van de overige modelvariabelen) geen invloed hebben op sociale angst.

Sekse verschillen in het effect van pesten, gepest worden en sociale acceptatie op sociale angst. We spreken van een moderatie effect wanneer de ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënt (B) van de jongens buiten de betrouwbaarheidsintervallen van de meisjes vallen en vice versa. Zoals te zien is in tabel 3 vielen de ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënten van pesten van de jongens binnen het betrouwbaarheidsinterval van de meisjes, en andersom. Daarentegen vielen de regressiecoëfficiënten van gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten van de jongens buiten de betrouwbaarheidsintervallen van de meisjes en andersom. Het effect van gepest worden en van acceptatie door leeftijdgenoten op sociale angst is verschillend voor jongens en meisjes. Dit betekent dat zowel de invloed van acceptatie door leeftijdgenoten als de invloed van gepest worden op sociale angst significant sterker negatief is bij meisjes dan bij jongens.

Discussie

Schoolidentiteit

In dit onderzoek wordt verwacht dat pesten, gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten invloed hebben op schoolidentiteit. De variabelen pesten, gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten verklaren samen 34% variantie op schoolidentiteit. Deze variabelen hebben een groot effect op schoolidentiteit.

Het meest opvallende resultaat is dat, bij zowel de correlatie als in het regressiemodel, acceptatie door leeftijdgenoten een groot effect heeft op schoolidentiteit. Dit komt overeen met de verwachting van dit onderzoek, namelijk dat hoe meer de adolescenten zich geaccepteerd voelen door leeftijdgenoten, hoe positiever zij hun schoolidentiteit ervaren (Oberle et al., 2010; Rubin et al., 2006)

Uit de resultaten blijkt dat pesten een negatieve correlatie heeft met schoolidentiteit, echter is deze correlatie klein. Ook in het regressiemodel is het effect klein waardoor met enige voorzichtigheid gezegd kan worden dat adolescenten die pesten, een negatievere schoolidentiteit ervaren. Dit komt deels overeen met de verwachtingen aangezien pesten wel invloed heeft op schoolidentiteit maar geen sterke

invloed heeft. De literatuur bevestigt dat adolescenten die vaker pesten, een negatiever beeld over zichzelf hebben op school (Houbre et al., 2006; Kaukiainen et al., 2002). Het kleine effect tussen pesten en schoolidentiteit kan mogelijk verklaard worden door het feit dat de respondenten in dit onderzoek weinig tot niet pesten. De resultaten tonen aan dat adolescenten die niet pesten, een positievere identiteit ervaren. Echter kunnen middels dit onderzoek geen uitspraken gedaan worden over adolescenten die vaker pesten.

In dit onderzoek heeft gepest worden een negatieve correlatie met schoolidentiteit, die hoger is dan de correlatie tussen pesten en schoolidentiteit. Dit betekent dat hoe meer adolescenten gepest worden, hoe negatiever zij hun identiteit ervaren. Echter, heeft gepest worden geen significante invloed op schoolidentiteit als het gecorrigeerd wordt door pesten en acceptatie door leeftijdgenoten. Dit kan mogelijk verklaard worden doordat pesten en gepest worden met elkaar correleren, waardoor de verklaarde variantie van het model opgaat in de variabele pesten. De literatuur toont aan dat hoe meer adolescenten gepest worden, hoe negatiever hun zelfbeeld of hun zelfvertrouwen is (Houbre et al., 2006; Verkuyten & Thijs, 2001). Tevens kan de kleine significante correlatie verklaard worden doordat weinig respondenten gepest worden. Hierdoor kunnen er mogelijk geen uitspraken worden gedaan over de respondenten die vaak gepest worden.

Er is geen sekse verschil bij de negatieve invloed van pesten en gepest worden op schoolidentiteit. Ook is er geen sekseverschil bij de invloed van acceptatie door leeftijdgenoten op schoolidentiteit.

Sociale Angst

In dit onderzoek wordt verwacht dat pesten, gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten invloed hebben op sociale angst. Deze variabelen hebben gezamenlijk een verklaarde variantie van 11%, wat een klein effect is.

Net zoals bij schoolidentiteit, is acceptatie door leeftijdgenoten de meest voorspellende factor op sociale angst. Deze invloed is echter wel een negatief medium effect terwijl op basis van de literatuur een sterk negatieve invloed verwacht werd. Hieruit kan geconcludeerd worden dat hoe meer adolescenten geaccepteerd worden, hoe minder sociale angst zij ervaren. Meerdere onderzoeken bevestigen dat hoe minder adolescenten zich geaccepteerd voelen door leeftijdgenoten, hoe meer sociale angst deze adolescenten ervaren (Erath et al., 2007; Tillfors et al., 2012). Uit de resultaten blijkt dat de invloed van acceptatie door leeftijdgenoten op sociale angst significant verschilt voor sekse.

Uit de resultaten blijkt dat pesten een kleine negatieve correlatie heeft met sociale angst. Echter heeft pesten geen significante invloed op sociale angst als het

gecorrigeerd wordt door gepest worden en acceptatie door leeftijdgenoten. Daarnaast heeft gepest worden geen significante correlatie met sociale angst en heeft gepest worden ook geen invloed op sociale angst, als het gecorrigeerd wordt door de andere variabelen. Dit sluit niet aan bij de literatuur en de verwachtingen van dit onderzoek. Meerdere onderzoeken tonen aan dat adolescenten die pesten minder sociale angst vertonen en adolescenten die gepest worden meer sociale angst ervaren (Benedict et al., 2015; Espelage & Holt, 2001; Juvonen et al., 2003; Swearer et al., 2001).

Aangezien de respondenten niet tot nauwelijks pesten en gepest worden, kunnen alleen hierover uitspraken gedaan worden en niet over de adolescenten die vaker pesten en gepest worden. Er is naar voren gekomen dat de respondenten die niet tot nauwelijks pesten en gepest worden, verschillende scores op sociale angst. Daarnaast is er weinig variantie in de leeftijd van de respondenten in dit onderzoek. Een grote meerderheid van de respondenten is 12 of 13 jaar. Hierdoor hebben de resultaten nagenoeg alleen betrekking op de vroege adolescentiefase en nauwelijks op de midden en late adolescentiefase, waarin sociale angst een grote rol kan spelen (Arnett, 2009; Beesdo, Knappe, & Pine, 2009).

Tot slot zijn er verschillende effecten van sekse gevonden. Meisjes die gepest worden, ervaren meer sociale angst dan jongens die gepest worden. Bij meisjes speelt acceptatie door leeftijdgenoten een grotere rol voor het ervaren van sociale angst dan voor jongens. Hoe meer meisjes geaccepteerd worden door leeftijdgenoten, hoe minder angst zij ervaren.

Aanbevelingen

Gedurende het onderzoek is vooral naar voren gekomen dat er nog gebrek is aan bepaalde informatie. Naar het begrip 'schoolidentiteit' is nog weinig onderzoek gedaan. In eerder onderzoek wordt vooral de koppeling gelegd naar emotioneel welbevinden. De verwachtingen over de variabele schoolidentiteit van dit onderzoek waren dan ook gebaseerd op de literatuur waarbij emotioneel welbevinden is onderzocht. In dit onderzoek is er vanuit gegaan dat emotioneel welbevinden een essentieel onderdeel is van schoolidentiteit, maar mogelijk dekt dit niet het hele begrip 'schoolidentiteit'. Een aanbeveling voor volgend onderzoek kan zijn dat er wordt onderzocht wat schoolidentiteit precies inhoudt en hoe het begrip geoperationaliseerd kan worden.

Daarnaast is er voor de begrippen schoolidentiteit en acceptatie door leeftijdgenoten weinig onderzoek bekend over sekseverschillen. Met deze reden is het aan te bevelen om meer onderzoek te doen naar eventuele sekseverschillen.

In dit onderzoek is naar voren gekomen dat acceptatie door leeftijdgenoten een medium tot grote invloed heeft op schoolidentiteit en sociale angst. Acceptatie door

leeftijdgenoten speelt een grote rol in de adolescentie bij het vormen van een schoolidentiteit en het ervaren van sociale angst. Toekomstig onderzoek naar sociale angst en schoolidentiteit kan de variabele acceptatie door leeftijdgenoten meenemen in het onderzoek.

Tot slot is het aan te bevelen voor een volgend onderzoek een meer heterogene steekproef te hanteren, waarbij spreiding in leeftijd van de adolescenten de gehele adolescentiefase bestrijkt.

Referenties

- American Psychiatric Association. (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4th ed., Text Revision). Washington, DC: American Psychiatric Association.
- Arnett, J. (2009). *Adolescence and emerging adulthood* (4th ed.). NJ, Upper Saddle River: Pearson Prentice Hall.
- Beesdo, K., Bittner, A., Pine, D. S., Stein, M. B., Höfler, M., Lieb, R., & Wittchen, H.-U. (2007). Incidence of social anxiety disorder and the consistent risk for secondary depression in the first three decades of life. *Archives of General Psychiatry, 64*, 903-912. doi:10.1001/archpsyc.64.8.903
- Beesdo, K., Knappe, S., & Pine, D. S. (2009). Anxiety and Anxiety Disorders in Children and Adolescents: Developmental Issues and Implications for DSM-V. *Psychiatric Clinics of North America, 32*, 483-524. doi:10.1016/j.psc.2009.06.002
- Begeer, S., & Albrecht, G. (2014). Diagnostiek van de sociale-emotionele ontwikkeling. In J. A. Tak, J. D. Bosch, S. Begeer, & G. Albrecht (Eds.), *Handboek Psychodiagnostiek voor de hulpverlening aan kinderen en adolescenten* (Rev. Ed.) (pp.595-660). Utrecht: De Tijdstroom.
- Benedict, T. F., Vivier, P. M., & Gjelsvik, A. (2015). Mental Health and Bullying in the United States Among Children Aged 6 to 17 Years. *Journal of Interpersonal Violence, 30*, 782-795. doi:10.1177/0886260514536279
- Brunstein-Klomek, A., Marrocco, F., Kleinman, M., Schonfeld, I. S., & Gould, M. S. (2007). Bullying, depression, and suicidality in adolescents. *American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 46*, 40-49. doi:10.1097/01.chi.0000242237.84925.1
- Burstein, M., He, J.-P., Kattan, G., Albano, A. M., Avenevoli, S., & Merikangas, K. R. (2011). Social Phobia and Subtypes in the National Comorbidity Survey–Adolescent Supplement: Prevalence, Correlates, and Comorbidity. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 50*, 870-880. doi:10.1016/j.jaac.2011.06.005
- Buhs, E. S., Ladd, G. W., & Herald, S. L. (2006). Peer exclusion and victimization: Processes that mediate the relation between peer group rejection and children's classroom engagement and achievement? *Journal of Educational Psychology, 98*(1), 1-13. doi:10.1037/0022-0663.98.1.1.
- Cassidy, T. (2009). Bullying and victimization in school children: the role of social identity, problem-solving style, and family and school context. *Social Psychology Education, 12*, 63-76. doi:10.1007/s11218-008-9066-y
- Coleman, P. K., & Byrd, C. P. (2003) Interpersonal correlates of peer victimization

- among young adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 32, 301-314.
doi:0047-2891/03/0800-0301/0
- Costello, E. J., Mustillo, S., Erkanli, A., Keeler, G., & Angold, A. (2003). Prevalence and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence. *Archives of General Psychiatry*, 60, 837-844. doi:10.1001/archpsyc.60.8.837
- Craig, W., Harel-Fisch, Y., Fogel-Grinvald, H., Dostaler, S., Hetland, J., Simons-Morton, B.,..., Pickett, W. (2009). A cross-national profile of bullying and victimization among adolescents in 40 countries. *International Journal of Public Health*, 54, 216-224, doi:10.1007/s00039-009-5413-9
- De Bruyn, E. H., Cillessen, A. N., & Wissink, I. B. (2009). Associations of peer acceptance and perceived popularity with bullying and victimization in early adolescence. *Journal of Early Adolescence*, 30, 543-566.
doi:10.1177/0272431609340517
- De Gooi- en Eemlander (2015). *Er gaat meer schuil in het hoofd van jongeren dan lang is gedacht*. Online verkregen op 11-03-2015, via:
<http://academic.lexisnexis.nl.proxy.library.uu.nl/>
- DeWall, C. N., & Bushman, B. J. (2011). Social acceptance and rejection: The sweet and the bitter. *Current Directions in Psychological Science*, 20, 256-260.
doi:10.1177/0963721411417545
- Dijkstra, J. K., Lindenberg, S., & Veenstra, R. (2007). Same-Gender and Cross-Gender Peer Acceptance and Peer Rejection and Their Relation to Bullying and Helping Among Preadolescents: Comparing Predictions From Gender-Homophily and Goal-Framing Approaches. *Developmental Psychology*, 43, 1377-1389.
doi:10.1037/0012-1649.43.6.1377
- Dijkstra, J. K., Lindenberg, S., & Veenstra, R. (2008). Beyond the Class Norm: Bullying Behavior of Popular Adolescents and its Relation to Peer Acceptance and Rejection. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36, 1289-1299.
doi:10.1007/s10802-008-9251-7
- Duffy, A. L., & Nesdale, D. (2009). Peer groups, social identity, and children's bullying behavior. *Social Development*, 18, 121-139. doi:10.1111/j.1467-9507.2008.00484.x
- Dunkel, C. S. (2005). The relation between self-continuity and measures of identity. *Identity*, 5, 21-34. doi:10.1207/s1532706xid0501_2
- Edudivers (2013). *Anti-pestbeleid moet gaan over identiteitsontwikkeling*. Online verkregen op 20-03-2015, via: <http://www.edudivers.yse.nl/nieuws/anti-pestbeleid-moet-gaan-over-identiteitsontwikkeling>
- Erath, S. A., Flanagan, K. S., & Bierman, K. L. (2007). Social anxiety and peer relations

- in early adolescence: Behavioral and cognitive factors. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 35, 405-416. doi:10.1007/s10802-007-9099-2
- Espelage, D. L., & Holt, M. K. (2001). Bullying and victimization during early adolescence: Peer influences and psychosocial correlates. *Journal of Emotional Abuse*, 2, 123-142. doi:10.1300/J135v02n02_08
- Essau, C. A., Conradt, J., & Petermann, F. (2000). Frequency, Comorbidity, and Psychosocial Impairment of Anxiety Disorders in German Adolescents. *Journal of Anxiety Disorders*, 14, 263-279. doi:10.1016/S0887-6185(99)00039-0
- Garcia-Lopez, L. J., Olivares, J., Hidalgo, M. D., Beidel, D. C., & Samuel M. Turner, S. M. (2001) Psychometric Properties of the Social Phobia and Anxiety Inventory, the Social Anxiety Scale for Adolescents, the Fear of Negative Evaluation Scale, and the Social Avoidance and Distress Scale in an Adolescent Spanish-Speaking Sample. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 23, 51-59. doi:10.1023/A:1011043607878
- Gini, G. (2007). Who is blameworthy? Social identity and inter-group bullying. *School Psychology International*, 28(1), 77-89. doi:10.1177/0143034307075682
- Goossens, F. A., Olthof, T., & Dekker, P. H. (2006). New Participant Role Scales: Comparison Between Various Criteria for Assigning Roles and Indication for Their Validity. *Aggressive Behavior*, 32, 343-357. doi:10.1002/ab.20133
- Hawkins, D. L., Pepler, D. J., & Craig, W. M. (2001). Naturalistic observations of peer interventions in bullying. *Social development*, 10, 512-527. doi:10.1111/1467-9507.00178
- Houbre, B., Tarquinio, C., Thuillier, L., & Hergott, E. (2006). Bullying among students and its consequences on health. *European Journal of Psychology of Education*, 21, 183-208. doi:10.1007/BF03173576
- Jensen-Campbell, L. A., Adams, R., Perry, D. G., Workman, K. A., Furdella, J. Q., & Ega, S. K. (2002). Agreeableness, extraversion, and peer relations in early adolescence: Winning friends and deflecting aggression. *Journal of Research in Personality*, 36, 224-251. doi:10.1006/jrpe.2002.2348
- Jones, S.E., Haslam, S.A., York, L., & Ryan, M. K. (2008). Rotten apple or rotten barrel? Social identity and children's responses to bullying. *British Journal of Developmental Psychology*, 26, 117-132. doi:10.1348/026151007X200385
- Juvonen, J., Graham, S., & Schuster, M. A. (2003). Bullying among young adolescents: strong, the weak and the troubled. *Pediatrics*, 112, 1231-1237. doi:10.1542/peds.112.6.1231
- Kaukiainen, A., Salmivalli, C., Lagerspetz, K., Tamminen, M., Vauras, M., Mäki, H., &

- Poskiparta, E. (2002). Learning difficulties, social intelligence, and self-concept: Connections to bully-victim problems. *Scandinavian journal of psychology, 43*, 269-278. doi:10.1111/1467-9450.00295
- Kyriakides, L., Kaloyirou C., & Lindsay, G. (2006). An analysis of the Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire using the Rasch measurement model. *British Journal of Educational Psychology, 76*, 781-801. doi:10.1348/000709905X53499
- La Greca, A. M., & Harrison, H. M. (2005). Adolescent peer relations, friendships, and romantic relationships: Do they predict Social Anxiety and Depression? *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 34*, 49-61. doi:10.1207/s15374424jccp3401_5
- Lannegrand-Willems, L., & Bosma, H. (2006) Identity development-in-context: The school as an important context for identity development. Identity: An International. *Journal of Theory and Research, 6*, 85-113, doi:10.1207/s1532706xid0601_6
- Mancini, C., Van Ameringen, M., Bennett, M., Patterson, B., & Watson, C. (2005). Emerging treatments for child and adolescent social phobia: A review. *Journal of Child and Adolescent Psychopharmacology, 15*, 589-607. doi:10.1089/cap.2005.15.589
- Morin, A. J. S., Maïano, C., Nagengast, B., Marsh, H. W., Morizot, J., & Janosz, M. (2011). General growth mixture analysis of adolescents developmental trajectories of Anxiety: The impact of untested invariance assumptions on substantive interpretations, structural equation modeling. *A Multidisciplinary Journal, 18*, 613-648. doi:10.1080/10705511.2011.607714
- Morris, T. L. (2001). Social phobia. In M. W. Vasey & M. R. Dadds (Eds.) *The developmental psychopathology of anxiety* (pp. 435-458). NY, New York: Oxford University Press.
- Muris, P., Bodden, D., Hale, W. W. III, Birmaher, B., & Mayer, B. (2007). *SCARED-NL: Vragenlijst over angst en bang-zijn bij kinderen en adolescenten [SCARED NL: Dutch questionnaire for child and adolescent anxiety and fear]*. Amsterdam: Boom test uitgevers.
- Nishina, A., Juvonen, J., & Witkow, M. R. (2005). Sticks and Stones May Break My Bones, but Names Will Make Me Feel Sick: The Psychosocial, Somatic, and Scholastic Consequences of Peer Harassment. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 34*, 37-48. doi:10.1207/s15374424jccp3401_4
- Oberle, E., Schonert-Reichl, K. A., & Thomson, K. C. (2010). Understanding the link between social and emotional well-being and peer relations in early adolescence: Gender-specific predictors of peer acceptance. *Journal of Youth and Adolescence, 39*, 1330-1342. doi:10.1007/s10964-009-9486-9

- Ojala, K., & Nesdale, D. (2004). Bullying and social identity: The effects of group norms and distinctiveness threat on attitudes towards bullying. *British Journal of Developmental Psychology*, 22, 19-35. doi:10.1348/026151004772901096
- O'Moore, M., & Kirkham, C. (2001). Self-esteem and its relationship to bullying behaviour. *Aggressive behavior*, 27, 269-283. doi:10.1002/ab.1010
- Peets, K., & Kikas, E. (2006). Aggressive strategies and victimization during adolescence: Grade and gender differences and cross-informant agreement. *Aggressive behavior*, 32, 68-79. doi:10.1002/ab.20105
- Pouwelse, M., Bolman, C., & Lodewijkx, H. (2011). Gender differences and social support: Mediators or moderators between peer victimization and depressive feelings? *Psychology in the Schools*, 48, 800-814. doi:10.1002/pits.20589
- Ranta, K., Kaltiala-Heino, R., Koivisto, A.-M., Tuomisto, M. T., Pelkonen, M., & Marttunen, M. (2007). Age and gender differences in social anxiety symptoms during adolescence: The Social Phobia Inventory (SPIN) as a measure. *Psychiatry Research*, 153, 261-270. doi:10.1016/j.psychres.2006.12.006
- Ranta, K., Kaltiala-Heino, R., Rantanen, P., & Marttunen, M. (2009). Social Phobia in Finnish General Adolescent population: Prevalence, Comorbidity, Individual and Family Correlates, and Service Use. *Depression and Anxiety*, 26, 528-536. doi:10.1002/da.20422
- Rubin, K. H., Bukowski, W., & Parker, J. (2006). Peer interactions, relationships, and groups. In N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child psychology: Social, emotional and personality development* (pp. 571-645). New York: Wiley.
- Scheithauer, H., Hayer, T., Petermann, F., & Jugert, G. (2006). Physical, verbal, and relational forms of bullying among German students: Age trends, gender differences, and correlates. *Aggressive behavior*, 32, 261-275. doi:10.1002/ab.20128
- Scholte, R., Engels, R., Haselager, G., & De Kemp, R. (2004). Stabiliteit in pesten en gepest worden: Associaties met sociaal functioneren op de basisschool en de middelbare school. *Pedagogiek*, 24, 171-186.
- Smith, P. K., Cowie, H., Olafsson, R. F., & Liefhoghe, A. P. (2002). Definitions of bullying: A comparison of terms used, and age and gender differences, in a Fourteen-Country international comparison. *Child Development*, 73, 1119-1133. doi:10.1111/1467-8624.00461
- Smits, J. A. E., & Vorst, H. C. m. (2008). *SchoolVragenLijst voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs: Handleiding en verantwoording*. Amsterdam: Uitgeverij Pearson.
- Solberg, M. E., Olweus, D., & Endresen, I. M. (2007). Bullies and victims at school: Are

- they the same pupils? *British Journal of Educational Psychology*, 77, 441-464.
doi:10.1348/000709906X105689
- Storch, E. A., Masia-Warner, C., Dent, H. C., Roberti, J. W., & Fisher, P. H. (2004).
Psychometric evaluation of the Social Anxiety Scale for Adolescents and the A
social Phobia and Anxiety Inventory for Children: Construct validity and normative
data. *Journal of Anxiety Disorders*, 18, 665-679.
doi:10.1016/j.janxdis.2003.09.002
- Swearer, S. M., Song, S. Y., Cary, P. T., Eagle, J. W., & Mickelson, W. T. (2001).
Psychosocial correlates in bullying and victimization. *Journal of Emotional Abuse*,
2, 95-121. doi:10.1300/J135v02n02_07
- Sweeting, H., & West, P. (2001). Being different: correlates of the experience of teasing
and bullying at age 11. *Research Papers in Education*, 16, 225-246.
doi:10.1080/02671520110058679
- Tillfors, M., Persson, C., Willén, M., & Burk, W. J. (2012). Prospective links between
social anxiety and adolescent peer relations. *Journal of Adolescence*, 35, 1255-
1263. doi:10.1016/j.adolescence.2012.04.008
- Treffers, D. A., Goedhardt, A. W., Veerman, J. W., Van Den Bergh, B. R. H., Ackaert, L.,
& De Rycke, L. (2002). *Handleiding Competentie Belevingsschaal voor
Adolescenten*. Lisse: Swets Test Publishers.
- Van Goethem, A. A., Van Hoof, A., Van Aken, M. A., Raaijmakers, Q. A., Boom, J., & De
Castro, B. O. (2012). The role of adolescents' morality and identity in
volunteering: Age and gender differences in a process model. *Journal of
adolescence*, 35, 509-520. doi:10.1016/j.adolescence.2011.08.012
- Van Hoof, A. & Raaijmakers, Q. A. W. (2002). The spatial integration of adolescent
identity: it's relation to age, education and subjective well-being. *Scandinavian
Journal of Psychology*, 43, 201-212. doi:10.1111/1467-9450.00288
- Van Hoof, A. (1997). Identity formation in adolescence: Structural integration and
guiding influences (Unpublished doctoral dissertation). Utrecht University, The
Netherlands.
- Van Hoof, A. (1999). The identity status field re-reviewed: an update of unresolved and
neglected issues with a view on some alternative approaches. *Developmental
Review*, 19, 497-556. doi:10.1006/drev.1999.0484.
- Veenstra, R., Lindenberg, S., Oldehinkel, A. J., De Winter, A. F., Verhulst, F. C., &
Ormel, J. (2005). Bullying and victimization in elementary schools: a comparison
of bullies, victims, bully/victims, and uninvolved preadolescents. *Developmental
psychology*, 41, 672-682. doi:10.1037/0012-1649.41.4.672
- Verkuyten, M., & Thijs, J. (2001). Peer victimization and self-esteem of ethnic minority

group children. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, 11, 227-234. doi:10.1002/casp.628

Wang, J., Iannotti, R. J., & Nansel, T. R. (2009). School Bullying Among Adolescents in the United States: Physical, Verbal, Relational, and Cyber. *Journal of Adolescent Health*, 45, 368-375. doi:10.1016/j.jadohealth.2009.03.021

Whiteside-Mansell, L., Weber, J. L., Moore, P. C., Johnson, D., Williams, E. R., Ward, W. L., ... Philips, B. A. (2014). School bonding in early adolescence: psychometrics of the brief survey of school bonding. *The Journal of Early Adolescence*, 35, 245-275. doi:10.1177/0272431614530808

Wittchen, H-U., & Fehm, L. (2003). Epidemiology and natural course of social fears and social phobia. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 108, 4-18. doi:10.1034/j.1600-0447.108.s417.1.x